

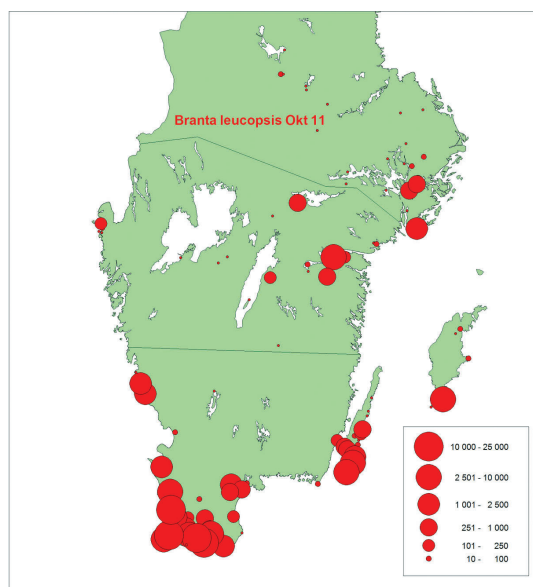
Den vitkindade gåsen är en vinnare!

Signe Hagerman

Den vitkindade gåsen är den fågelart som förekommer i högst antal i kommunen under september och oktober månader. Det är också den art bland gässen som ändrat sina rastningsvanor mest på senare år. Det var först på 1990-talet som arten kunde ses i större flockar på rastplatser i Sveriges inland. Tidigare uppträdde den främst på Öland och Gotland eller passerade snabbt genom Östersjön från sina häckningsplatser vid Norra ishavet.

Utbredning idag

Den vitkindade gåsen häckar på Grönland, Spetsbergen och i Norra ishavet och sedan ett par årtionden även omkring Östersjön främst i Skandinavien och Baltikum (Fox 2010, Könömäki 2011). De gäss som antingen häckar i Sverige eller rastar i Sverige på väg till eller från andra häckningsområden hör alltså till denna senare population. (Mullarney et al. 2009). "Våra" vitkindade gäss övervintrar i nordvästra Europa längs Nordsjökusten, medan de vitkindade från Grönlands och Spetsbergen främst övervintrar på Brittiska öarna (Fox 2010).

Figur 1. Vitkindade gåsens förekomst i oktober 2011 enligt Nilsson (2012).

Höststräcket

Populationerna som häckar vid Novaja Zemlja och omkring Östersjön uppskattades vid den senaste räkningen år 2009 tillsammans till 770 000 individer. På 1990-talet fanns i dessa områden 267 000 gäss (Fox 2010). Det har alltså skett en markant ökning vilken även speglas i statistiken över antalet rastande individer i Sverige. År 2011 nåddes den hittills högsta siffran under hösten i Sverige: 156 000 gäss räknades in under oktober månad (Nilsson 2010). Figur 1 visar var dessa flockar befann sig geografiskt.

Ser vi till Mälärörna är den vitkindade gåsen den fågel som är talrikast bland rapporteringarna under september–oktober. Drottningholms slottspark hyser ett stort antal rastande individer vid den här tiden. Runt parkens dammar ses ofta upp till tusen gäss dricka och putsa sig under dagtid. På morgon och eftermiddag födosöker de på åkarna. Mastområdet på Lovön och Svartsjövikens på Färingsö är två andra lokaler i kommunen som också drar till sig större grupper med vitkindade gäss. Toppnoteringen på Ekerö är enligt Svalan 2 700 rastande vitkindade i Drottningholm i oktober 2010. Se figur 2 för statistik över tre svenska lokaler åren 2002–2012.

Hjälstaviken i Enköpings kommun är en lokal som fågelvägen inte ligger särskilt långt från Ekerö. Viken drar till sig mycket stora mängder rastande fåglar. Här noterades 30 september 2012 cirka 10 000 vitkindade gäss, vilket var ett rekordantal. Som figur 2 visar har antalet rastande

Foto Göran Forsberg

Vitkindade gäss.

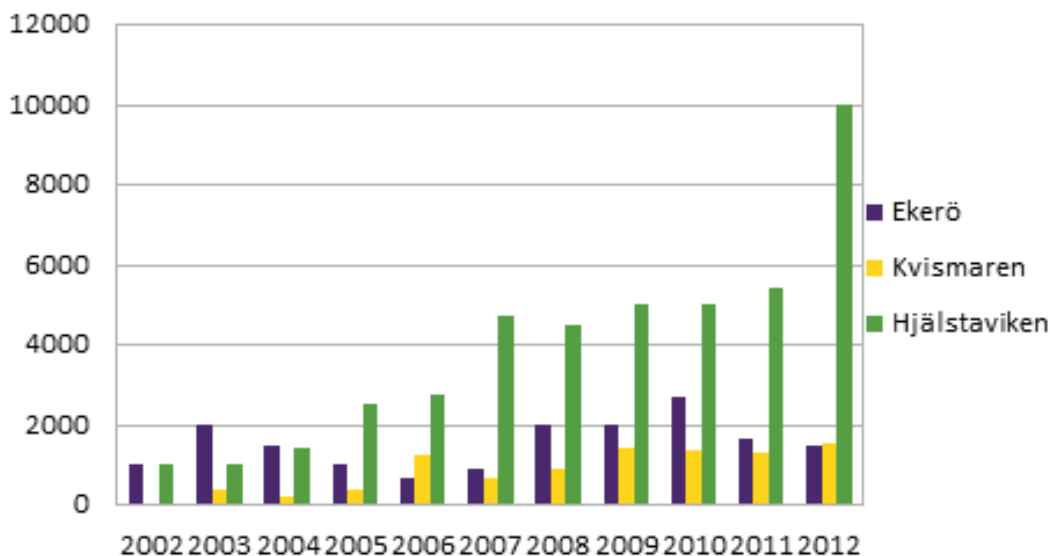
gäss vid Hjälstaviken stadigt ökat de senaste åren.

Den kända gåsrastplatsen Kvismaren, 16 km söder om Örebro, har också haft ett ökat antal gäss de senaste tio åren (figur 2). År 2012 slog de vitkindade antalsrekord, men ökningen de senaste fyra åren har varit liten. Bland ca 30 000 rastande gäss vid Kvismaren i november utgjorde de vitkindade ca fem procent.

På Ekerö, som ligger närmare de häckande fåglarnas utbredningsområde omkring Östersjön än de andra lokalerna, är ökningen inte lika tydlig. Det ska dock nämnas att antalet observationstillfällen på Ekerö är färre än på de övriga lokalerna, varför statistiken kan ses som något mindre tillförlitlig. Möjligen finns fler vitkindade gäss i kommunen än som rapporteras. Redan 2003 noterades 2 000 vitkindade gäss, betydligt fler det året än både vid Hjälstaviken och vid Kvismaren.

Vårflytten

Den vitkindade gåsen är, precis som många av de andra gässen, en tidigt anländande flyttfågel i Sverige. På Ekerö brukar de första individerna ses i mars. På våren vill de häckande fåglarna nå sina revir så fort som möjligt och rastar därför inte mer än nödvändigt på vägen. På hösten däremot samlas stora flockar gäss eftersom fåglarna inte har så bråttom tillbaka till vinterkvarteren. De behöver också äta mycket och fylla på fettdepåerna för att klara den kommande vintern. De stannar då relativt länge på platser som är trygga – alltså där inte jakt eller annan störning förekommer. Allt tillsammans gör att vi inte får så stora gåskoncentrationer på våren som på hösten.

Figur 2 Högsta antal enligt Svalan för rastande vitkindade gäss på tre lokaler under höststräcket mellan 2002 och 2012.

Häckningar i kommunen

Den tidigaste rapporten på Svalan om häckning i Ekerö kommun är från Kyrkpölen på Adelsö så sent som 1999. Det är också enda gången en häckning kunde konstateras där. Det är i området kring Lovön och Kärson som säkra lokaler finns för häckning av vitkindade gäss. Ett exempel är Fiskarholmen, en liten holme i Fiskarfjärden mellan Lovön och Kungshatt, där ruvar 5-10 par varje år. Det finns ett antal andra lokaler där häckningar också sker regelbundet, vanligen bergiga öar omkring Lovön som liknar Fiskarholmen. När ungarna kläckts drar de flesta paren dock till Drottningholm, som är den plats där de största ansamlingarna vitkindade med ungar finns.

Sammanfattning

Under de senaste 10-15 åren har den vitkindade gåsen etablerat sig som häckfågel i Ekerö kommun. Uppfödningen av ungar i Drottningholmsparken har även medfört att området

numera fungerar som rastplats för mer än 1 000 fåglar varje höst. Det ska bli spännande att följa artens fortsatta expansion. Att den vitkindade gåsen för närvarande är en vinnare när det gäller populationstillväxt står helt klart.

Litteratur

- Fox, A.D. et al. 2010. Current estimates of goose population sizes in western Europe, a gap analysis and an assessment of trends. *Ornis Svecica* 20:115-127.
- Könnömäki, U. 2011. Gässen på Mälärörarna. *Fåglar på Mälärörarna* 2011, 12:9-13.
- Mullarney, K, Svensson, L & Zetterström, D. 2009. *Fågelguiden*. Trento.
- Nilsson, L. 2012. Internationella gåsinventeringarna i Sverige. *Fågelåret* 2011, s. 33-44, Halmstad.